

ปัญหา

"ขณะที่ท่านยืนคอยรถเมลคนเดียวโดยไม่มีผู้อื่นอยู่ด้วย ท่านเห็นชายคนหนึ่งเดินผ่านมาและทำของหล่นไกล ๆ บริเวณที่ท่านยืนอยู่ ท่านจะช่วยเก็บของนั้นหรือไม่ และถ้าในเหตุการณ์เดียวกันนั้นมีคนอื่นอยู่ด้วย ซึ่งเขาก็เห็นของหล่นเช่นเดียวกับท่าน ในกรณีนี้ท่านจะยังคงแสดงการช่วยเหลือหรือไม่"

จากเหตุการณ์ดังกล่าวนี้เป็นปัญหาซึ่งน่าจะศึกษาถึง ผลของการที่มีคนอื่นอยู่ด้วยต่อการแสดงพฤติกรรมมชนอาสาของคน ในเรื่องนี้ได้มีผู้ทำการศึกษาวิจัยแล้วในสหรัฐอเมริกา โดย ลาทาเน และโรแดง (Latané and Rodin, 1969) ในปี 1969 พบว่ามีผลยับยั้งการแสดงพฤติกรรมมชนอาสาของคนเมื่อมีคนอื่นอยู่ด้วย

จุดประสงค์ของการวิจัยนี้มุ่งศึกษาถึง (1) ผลยับยั้งพฤติกรรมมชนอาสาของคนเมื่ออยู่ต่อหน้าเพื่อนและคนแปลกหน้าในเหตุการณ์ฉุกเฉิน โดยพิจารณาเวลาที่ผู้รับการทดลองคนแรกในคุณมวารายงานการ เห็นควันเป็นตัวแปรตาม และมีการปล่อยควันในเงื่อนไข 1. คนเดียว 2. คู่เพื่อน 3. คู่คนแปลกหน้า 4. ผู้รับการทดลองกับผู้ร่วมคิดเป็นตัวแปรอิสระ (2) เพื่อเปรียบเทียบกับผลการวิจัยของลาตาเน และคาร์ไล ในปี 1968 (Latané and Darley, 1968) และผลการวิจัยของลาตาเน และโรแดงในปี 1969 (Latané and Rodin, 1969)

¹ B. Latané, and J.M. Rodin, A Lady in distress: "Inhibiting effects of friends and strangers on bystander intervention", Journal of Experimental Social Psychology, 5 (1969), 189-202.

ความสำคัญของปัญหา

ในการวิจัยเรื่องนี้พิจารณาความสำคัญของปัญหาได้ 2 ประการคือ

(1) เพื่อให้เข้าใจถึงการแสดงพฤติกรรมชนอาสาของคน ได้มีผู้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมชนอาสาในสหรัฐอเมริกาแล้วโดย ลาทาเน่ และโรแกง² พบว่าการแสดงพฤติกรรมชนอาสาของคนเมื่ออยู่กับผู้เพื่อนมากกว่าคนเดียวคนแปลกหน้า เมื่ออยู่กับผู้คนแปลกหน้าแสดงพฤติกรรมชนอาสาสามารถน้อยกว่าอยู่กับผู้รับการทดลองกับผู้อื่น³ และเมื่ออยู่กับคนเดียวจะแสดงพฤติกรรมชนอาสาสามารถน้อยกว่าอยู่กับคนอื่น

จากการวิจัยดังกล่าวนี้อาจจะไม่เป็นจริงในเมืองไทย เนื่องจากมีวัฒนธรรมแตกต่างกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาวิจัยถึงการแสดงพฤติกรรมชนอาสาในเหตุการณ์ฉุกเฉินกับกลุ่มตัวอย่างคนไทย

(2) เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาระบบข้ามวัฒนธรรม (Cross cultural research) ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและวัฒนธรรมได้ดียิ่งขึ้น

ความเป็นมาของปัญหา

การแสดงพฤติกรรมชนอาสาของคนย่อมแตกต่างกันไปในแต่ละสภาพการณ์ เช่น ในสภาพการณ์อันตรายที่มีเหตุการณ์ฉุกเฉินเกิดขึ้น อันเกี่ยวข้องกับอันตรายต่อทรัพย์สิน สถานที่ และผู้ซึ่งอยู่ในเหตุการณ์นั้น อันตรายต่อผู้อื่นซึ่งได้รับความเดือดร้อน และอันตรายจากผู้ร้ายที่มีต่อผู้ที่เข้าไปเกี่ยวข้อง ได้มีผู้ทำการวิจัยดังนี้

ในปี 1968 ลาทาเน่ และคาร์ไล³ (Latané and Darley, 1968) ได้ทำการวิจัยเรื่องผลยับยั้งพฤติกรรมชนอาสาของคนในเหตุการณ์ฉุกเฉิน ศึกษาจากนักศึกษาจำนวน 24 คน ของมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย โดยเชิญนักศึกษาสัมภาษณ์เรื่องปัญหาการใช้ชีวิตในเมืองใหญ่

² B. Latané, and J. Rodin., loc. cit.

³ B. Latane, and J.M. Darley, "Group inhibition of bystander intervention", Journal of Personality and Social Psychology, 10 (1968), 215-221.

นิสิตจะคอยในห้องพักเพื่อรอการสัมภาษณ์ระหว่างนั้นจะให้ทำแบบสอบถาม ส่วนผู้วิจัยมีภาระที่จะต้องออกไปข้างนอก แต่ก็จะกลับมา ในขณะที่ทำแบบสอบถามจะมีคันทัสขาวซึ่งทำจากสารเคมีออกมาทางของตรงกำแพง ในเวลา 4 นาที คันทัสจะเต็มห้องและมีกลิ่นเหม็น ถ้านิสิตออกมารายงานการเห็นควันภายในเวลา 6 นาที เขาจะได้รับการบอกว่าเหตุการณ์ฉุกเฉินที่เกิดขึ้นจะได้รับการดูแลให้เรียบร้อย และถ้านิสิตไม่มารายงานภายใน 6 นาที การทดลองจะสิ้นสุดในที่นี้แบ่งนิสิตเป็น 3 เงื่อนไขคือ เงื่อนไขที่ 1 ให้นิสิตทำแบบสอบถามคนเดียว เงื่อนไขที่ 2 นิสิต 1 คนกับผู้รวมคิด 2 คน ผู้รวมคิดทั้ง 2 คน จะแสดงพฤติกรรมเฉยและหลีกเลี่ยงการสนทนากับนิสิตที่อยู่ควย เงื่อนไขที่ 3 ให้นิสิตเข้ามาครั้งละ 3 คน การวิจัยนี้ต้องการศึกษาถึงการแสดงพฤติกรรมชั้นอาสาของนิสิตในเงื่อนไขที่ต่างกัน

ผลการวิจัยพบว่า ภายในเวลา 6 นาที นิสิตในเงื่อนไขที่ 1 รายงานการเห็นควัน 75 % เงื่อนไขที่ 2 10 % เงื่อนไขที่ 3 37.5 % ผลการวิจัยนี้แสดงว่าการแสดงพฤติกรรมชั้นอาสาของคนเมื่ออยู่คนเดียวจะมีมากกว่า เมื่อมีคนอื่นอยู่ควย

การวิจัยดังกล่าวเกี่ยวกับการเกิดควันที่แสดงถึงเหตุการณ์ฉุกเฉิน ซึ่งอาจจะเป็นอันตรายต่อผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์ ต่อทรัพย์สิน และสถานที่ที่มควันเกิดขึ้น เกี่ยวกับการแสดงพฤติกรรมชั้นอาสาในเหตุการณ์ฉุกเฉินกำลังได้รับอันตรายนั้น ในปี 1969 ลาตานี และโรแดน⁴ (Latané and Rodin, 1969) ได้ทำการศึกษาเรื่องผลยับยั้งของเพื่อนและคนแปลกหน้าที่มีต่อการแสดงพฤติกรรมชั้นอาสาของคน โดยศึกษาจากนักศึกษาชายที่มีอายุระหว่าง 18 - 21 ปี จำนวน 156 คน ของมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย ให้นิสิตมาร่วมในการทดสอบของสำนักงานทดสอบยูริโกล ซึ่งต้องการทดสอบว่าเครื่องเล่นเกมส์อันไหนเป็นที่สนใจของผู้ใหญ่มาก โดยจัดแบ่งเป็น 4 เงื่อนไขคือ เงื่อนไขที่ 1 นิสิตคอยคนเดียว เงื่อนไขที่ 2 นิสิต 1 คน คอยกับผู้รวมคิด 1 คน ในที่นี้ผู้รวมคิดจะแสดงพฤติกรรมเฉยและหลีกเลี่ยงการสนทนาในมากที่สุด เงื่อนไขที่ 3 นิสิต 2 คน เป็นคู่เพื่อน เงื่อนไขที่ 4 นิสิต 2 คน เป็นคู่คนแปลกหน้า นิสิตจะได้รับการทอนรับจากหญิงสาวทางคลองแกลวโดนจะให้นิสิตคอยระหว่างคอยจะให้ทำ

⁴ B. Latané, and J. Rodin., loc. cit.

แบบสอบถาม ส่วนหญิงสาวที่ตอนรับจะไปคอยในห้องถัดไป ประมาณ 10 นาที จึงจะกลับมา
 คอมานิสิตจะไคยีนเสียงเกาอึดม หญิงสาวลมลงกับพื้นและมีเสียงร้องขอความช่วยเหลือ การ
 วิจัยนี้ต้องการจะศึกษาว่าในเหตุการณ์ฉุกเฉิน ซึ่งมีสภาพเงื่อนไขที่ต่างกัน คนจะแสดงพฤติกรรม
 ชี้นอาสาต่างกันอย่างไร

ผลการวิจัยพบว่า เงื่อนไขที่ 1 นิสิตอยู่คนเดียว แสดงพฤติกรรมชี้นอาสา 70 %
 เงื่อนไขที่ 2 ผู้รับการทดลองกับผู้ร่วมคิด 7 % เงื่อนไขที่ 3 คู่เพื่อน 70 % เงื่อนไข
 ที่ 4 คู่คนแปลกหน้า 40 % ผลการทดลองนี้แสดงว่า เมื่ออยู่กับคู่เพื่อนจะแสดงพฤติกรรม
 ชี้นอาสามากกว่าอยู่กับคนแปลกหน้า เมื่ออยู่กับคนแปลกหน้าจะช่วยเหลือมากกว่าอยู่กับผู้รับ
 การทดลองกับผู้ร่วมคิด และจากผลที่ได้พบว่าในเงื่อนไขคนเดียวและคู่เพื่อนจะไคยีนเท่ากันคือ
 70 % แต่ผลจากคาดหวังในกลุ่ม 2 คน ที่คำนวณมาจากเงื่อนไขคนเดียวพบว่า จะแสดงการ
 ช่วย 91 % ถ้าคนในกลุ่ม 2 คน แสดงพฤติกรรมไม่ขึ้นต่อกัน เปรียบเทียบการแสดงพฤติกรรม
 ชี้นอาสาพบว่า ในเงื่อนไขคู่เพื่อนและคู่คนแปลกหน้าแสดงพฤติกรรมชี้นอาสาต่ำกว่าการคาดหวัง
 ในกลุ่ม 2 คน แสดงว่ามีผลยับยั้งของเพื่อนและคนแปลกหน้าต่อการแสดงพฤติกรรมชี้นอาสาของ
 คน และพบว่าในเงื่อนไขคนเดียวจะแสดงการช่วยมากกว่าเงื่อนไขอื่น ๆ.

และในปี 1968 คาร์ไล และลาตานิ⁵ (Darley and Latané, 1968) ทำการวิจัย
 เรื่องการแสดงพฤติกรรมชี้นอาสาของคนในเหตุการณ์ฉุกเฉิน ซึ่งเกิดจากความสับสนในการรับ
 ผิดชอบ โดยศึกษาจากนิสิตหญิงจำนวน 59 คน และนิสิตชายจำนวน 13 คน ของมหาวิทยาลัย
 นิวยอร์ก เพื่อมาพูดคุยกันเรื่องปัญหาการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัย และเพื่อไม่ให้หายให้ติดคอ
 พูดคุยกันทางไมโครโฟน โดยจะไคยีนแต่เสียง แต่จะไม่เห็นหน้ากัน แบ่งนิสิตเป็น 3 กลุ่ม
 ใดแก กลุ่ม 2 คน ประกอบด้วยนิสิต 1 คน และผู้ร่วมคิดคนที่ 1 จะแสดงอาการเป็นลมชัก
 กลุ่ม 3 คน ประกอบด้วยนิสิต 1 คน ผู้ร่วมคิดคนที่ 1 และผู้ร่วมคิดคนที่ 2 อีก 2 คน กลุ่ม 6 คน
 ประกอบด้วยนิสิต 1 คน ผู้ร่วมคิดคนที่ 1 และผู้ร่วมคิดคนที่ 2 อีก 4 คน เสียงของผู้ร่วมคิดเป็น

⁵ John M. Darley, and B. Latané, "Bystander Intervention in emergencies": Diffusion of responsibility, Journal of Personality and Social Psychology, 8 (1968), 377-383.

เสียงจากเทปทั้งสิ้น นิสิตจะพูดคุยถึงปัญหาของแต่ละคน นิสิตที่เป็นผู้ร่วมคิดคนที่ 1 จะพูดถึงปัญหาการมีโรคประจำตัว ถือเป็นลมชัก ในรอบที่ 2 ซึ่งเป็นการเสนอแนะ นิสิตจะได้ยินเสียงของผู้ร่วมคิดคนที่ 1 พูด หลังจากนั้นจะมีอาการเป็นลมชัก การวิจัยนี้ต้องการศึกษาถึงการแสดงพฤติกรรมชั้นอาสาในเหตุการณ์ฉุกเฉินของนิสิตในเงื่อนไขที่มีจำนวนคนอยู่ในเหตุการณ์ต่างกัน.

ผลการวิจัยพบว่า ในกลุ่ม 2 คน แสดงพฤติกรรมชั้นอาสา 100 % ภายในเวลา 52 นาที กลุ่ม 3 คน แสดงพฤติกรรมชั้นอาสา 85 % ภายในเวลา 93 นาที กลุ่ม 6 คน แสดงพฤติกรรมชั้นอาสา 62 % ภายในเวลา 160 นาที แสดงว่ายิ่งมีจำนวนคนเพิ่มมากขึ้น ยิ่งทำให้การแสดงพฤติกรรมชั้นอาสาลดลง .

ต่อมา ลาทาเน และคาร์ไล⁶ (Latané and Darley, 1968) ศึกษาถึงการแสดงพฤติกรรมชั้นอาสาซึ่งเกี่ยวข้องกับอันตรายจากผู้ร้ายหรือขโมย เรื่อง การขโมยเบียร์ โดยศึกษาจากลูกค้าที่อยู่ในร้านขายเหล้าในเมืองนิวยอร์ก ผู้ทำการทดลองเป็นนิสิตปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย 2 คน จะเป็นผู้เขาไปขโมยเบียร์ในร้าน การทดลองแบ่งเป็น 96 ครั้ง ให้นิสิต 1 คน เขาไปขโมยเบียร์ 48 ครั้ง และอีก 48 ครั้ง ให้นิสิต 2 คน เขาไปขโมย ลูกค้าที่นั่งและเห็นการขโมยเบียร์ มีลูกค้าที่นั่งคนเดียวที่เคาเตอร์ 48 ครั้ง และอีก 48 ครั้งมีลูกค้าที่นั่ง 2 คน นิสิตจะเขาไปถามถึงเหล้าชนิดหนึ่ง โดยคนขายจะไปหยิบเหล้าหลังร้านมาให้ ระหว่างที่คนขายไม่อยู่นิสิตจะขโมยเหล้า เมื่อคนขายออกมาพบว่าเหล้าหายไปจะถามกับลูกค้าที่นั่งอยู่ว่าเหล้าหายไปไหน ต้องการจะศึกษาว่า ลูกค้าที่นั่งอยู่ และเห็นว่ามึคนขโมยเหล้าจะแสดงพฤติกรรมชั้นอาสาที่จะบอกให้เจ้าของร้านว่ามีคนขโมยเหล้าไปหรือไม่

จากการวิจัยพบว่า ขณะที่ลูกค้าที่นั่งคนเดียวจะบอกเรื่องขโมย 65 % นั่ง 2 คน บอก 56 % แสดงว่าเมื่อมีลูกค้าคนเดียวจะแสดงพฤติกรรมชั้นอาสามากกว่าเมื่อมีลูกค้า 2 คน

⁶ B. Latané, and J.M. Darley, Bystander "apathy".

และพบว่า เมื่อมีขโมย 2 คน จะรายงาน 69 % มีขโมย 1 คน รายงาน 52 % แสดงถึงความแตกต่างที่ว่าขโมย 2 คน จะเห็นได้ง่าย และยากที่จะเพิกเฉย นอกจากนั้นพบว่า เพศหญิงหรือชายไม่มีผลต่อการแสดงพฤติกรรมชั้นอาสาร

การวิจัยทั้งหมดนี้แสดงถึงว่า คนจะแสดงพฤติกรรมชั้นอาสารในเหตุการณ์ฉุกเฉินเมื่ออยู่คนเดียวมากกว่าเมื่อมีคนอื่นอยู่ด้วย แสดงว่ามีการยับยั้งทางสังคมมากในเหตุการณ์ฉุกเฉิน และการเพิ่มจำนวนคนมากทำให้การแสดงพฤติกรรมชั้นอาสารลดลง

จากผลการวิจัยดังกล่าวนี้ ทำให้ตีความการแสดงพฤติกรรมชั้นอาสารได้ว่านอกจากจะมีการสังเกตเหตุการณ์แล้ว จะมีการตีความเหตุการณ์ว่าเป็นเหตุการณ์ฉุกเฉิน มีการตัดสินใจที่จะมีความรับผิดชอบในแต่ละคน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการรับรู้บรรทัดฐานทางสังคมด้วย

ทึเบาท และแคลลี⁷ (Thibaut and Kelly) ชี้ให้เห็นว่าพฤติกรรมถูกกำหนดโดยบรรทัดฐาน คนที่มีบรรทัดฐานร่วมกันจะมีการคาดหวังที่จะกระทำพฤติกรรมร่วมกัน เช่น การขอความช่วยเหลือในเหตุการณ์ฉุกเฉินจากกลุ่มคนที่มีความมั่นใจในบรรทัดฐาน ย่อมจะแสดงพฤติกรรมชั้นอาสารร่วมกัน

เลอเนอร์ และลิชทแมน⁸ (Lerner and Lichtman) แสดงว่าการช่วยเหลือหรือไม่ช่วยเหลือของคนขึ้นอยู่กับ การรับรู้บรรทัดฐานซึ่งสัมพันธ์กันในสภาพการณ์นั้น

มิดลาร์สกี⁹ (Midlarsky) เสนอแนะว่า สมาชิกของกลุ่มมีการกระทบกระเทือนต่อพฤติกรรมในสภาพการณ์ซึ่งต้องการให้คนใดคนหนึ่งช่วยเหลือ ถ้าคนเดียวกันเข้ากับคนในกลุ่มเขาจะแสดงพฤติกรรมช่วยเหลือมากกว่าเมื่อเขาอยู่คนเดียว

⁷ H.C. Lindgren, A Book of Reading, Contemporary research in Social Psychology (2nd ed.; New York: John Wiley and Sons, Inc., 1969), p. 413.

⁸ Ibid., p. 412.

⁹ Lindgren H.C., loc. cit.

ไอร์วิน เอ โฮโรวิทซ์¹⁰ (Irwin A. Horowitz) ทำการศึกษาเรื่องผลของบรรทัดฐานของกลุ่มที่มีต่อการแสดงพฤติกรรมชั้นอาสาของคน โดยศึกษาจากนักศึกษาชายจำนวน 80 คน ของมหาวิทยาลัยโทลีด โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มบริการ ซึ่งมีคัมภ์ในบรรทัดฐานเกี่ยวกับการมีความกรุณาปรานี ซึ่งเกี่ยวข้องกับงานของชุมชน กิจกรรมและการกุศล จำนวน 40 คน กลุ่มสังคมเป็นกลุ่มซึ่งไม่มีคัมภ์กฎเกณฑ์ของกลุ่มอย่างเด่นชัด แต่มาร่วมกันเพื่อทำการทดลองจำนวน 40 คน วิธีการทดลองได้ดัดแปลงมาจากการทดลองของคาร์เล และลาตานิ ในปี 1968 โดยให้สิทธิมาพูดคุยปัญหาการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยโดยติดต่อกันไมโครโฟน ผู้ทำการทดลองจะออกไปคอยข้างนอกเมื่อเริ่มการพูดคุยกัน การทดลองนี้แบ่งเป็น 2 เงื่อนไขคือ เงื่อนไขที่ 1 มีนิต 1 คน ผู้ร่วมคิดคนที่ 1 และผู้ร่วมคิดคนที่ 2 อีก 3 คน เงื่อนไขที่ 2 มีนิต 1 คน และผู้ร่วมคิดคนที่ 1 ในตอนแรกผู้ร่วมคิดคนที่ 1 จะพูดถึงปัญหา และการมีโรคประจำตัวของเขาคือลมชัก ต่อมาระหว่างที่เหยื่อกำลังพูดจะมีอาการเป็นลมชัก และร้องให้คนช่วยเหลือ ซึ่งเสียงของเหยื่อนี้เป็นเสียงมาจากเทปทั้งสิ้น

ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกในกลุ่มบริการผู้คัมภ์ในบรรทัดฐานของกลุ่มในการแสดงความกรุณาปรานี แสดงพฤติกรรมชั้นอาสามากกว่า สมาชิกในกลุ่มสังคมซึ่งไม่ได้คัมภ์ในบรรทัดฐานทางสังคม และเมื่อมีจำนวนคนในกลุ่มเพิ่มขึ้นจะเพิ่มความรับผิดชอบในการช่วยเหลือและเพิ่มความต้องการที่จะเข้าไปช่วยเหลือด้วย

นอกจากนี้คาร์เล และลาตานิ¹¹ (Darley and Latané) ได้ทำการวิจัยพบว่า คนในเมืองหลวงจะมีการให้ความช่วยเหลือหรือแสดงพฤติกรรมชั้นอาสาดีกว่าคนในชนบทหรือในเมืองเล็ก แสดงว่าคนในชนบทมีบรรทัดฐานในการแสดงพฤติกรรมชั้นอาสาหรือช่วยเหลือเพื่อนบ้านมากกว่าคนในเมืองหลวง

¹⁰ *Ibid.*, p. 414.

¹¹ *Ibid.*, p. 413.

นอกจากบรรทัดฐานทางสังคมแล้ว ในปี 1963 เบอร์กอวิทซ์และเพื่อน¹² (Berkowitz et-al, 1963) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการรับรู้บรรทัดฐานความรับผิดชอบในสังคม เขาเสนอแนะว่า คนในสังคมคาดหวังที่จะช่วยผู้อื่นซึ่งเกี่ยวข้องกับเขา เขาได้ทำการทดลองโดยเชิญนิสิตมาร่วมในการทดสอบความสามารถของอาจารย์นิเทศ โดยนิสิตจะทำงานเกี่ยวกับการสอนจากอาจารย์นิเทศ กลุ่มแรกเป็นกลุ่มที่มีการพึ่งพากันสูง และอาจารย์นิเทศจะได้รับรางวัลถ้านิสิตทำงานดี กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มที่มีการพึ่งพากันต่ำ โอกาสที่อาจารย์นิเทศจะได้รับรางวัลไม่ได้นั้นขึ้นอยู่กับการกระทำของนิสิต

ผลการวิจัยพบว่า นิสิตในกลุ่มที่มีการพึ่งพากันสูงจะทำงานหนักหรือมากกว่านิสิตในกลุ่มที่มีการพึ่งพากันต่ำ เบอร์กอวิทซ์ และเพื่อน สรุปว่าทั้งนี้เพราะนิสิตในกลุ่มหลังไม่ได้รับอะไรจากการกระทำเลย

เบอร์กอวิทซ์ และคอนเนอร์¹³ (Berkowitz and Connor, 1966) ทำการทดลองพบว่า ยิ่งมีการพึ่งพาผู้อื่นมากเท่าไร ยิ่งรับรู้การทดลองมีความยากลำบากในการทำงานนั้น

ในปี 1965 ซอปเลอร์ และแมทเทิว¹⁴ (Schopler and Matthew, 1965) แห่งมหาวิทยาลัยนิวยอร์กโคโรโลนา ทำการวิจัยเรื่อง อิทธิพลของการรับรู้สภาพการพึ่งพาผู้อื่นของผู้ที่เข้าร่วมต่อการใช้อ่านจรรยาบรรณ โดยศึกษาจากนักศึกษาจำนวน 48 คน แบ่งเป็น 12 กลุ่ม กลุ่มละ 4 คน ประกอบด้วยหัวหน้า 2 คน และผู้เกี่ยวข้อง 2 คน โดยให้นักศึกษามาร่วมในการแก้ปัญหาอักษรไขว้ การทดลองนี้แบ่งเป็น 15 ครั้ง หลังจากครั้งที่ 5 หัวหน้า

¹² Harry Kaufmann, "Socially Beneficial Values and Behavior", Aggression and Altruism (New York: Holt, Rinehart and Winston, Inc., 1970), p. 103.

¹³ Kaufmann, loc. cit.

¹⁴ J. Schopler, and M.W. Matthew, "The Influence of the Perceived Causal Locus of Partner's Dependency on the use of Inter-personal Power", Journal of Personality and Social Psychology, 2 (1965), 609-612.

จะได้รับโน้ตของผู้เกี่ยวข้องที่ขอความช่วยเหลือมากขึ้น ในการนี้จะได้รับเงินตอบแทนถ้าทำเป็น
 ค่าที่สมบูรณ์ได้ ก่อนเริ่มการทดลองใหญ่ของผู้เกี่ยวข้องทำแบบสอบถามเกี่ยวกับตนเอง ซึ่งเกี่ยวกับ
 ภูมิหลัง และการพึ่งพาของเขาต่อหัวหน้า การทดลองนี้แบ่งเป็น 2 เงื่อนไขคือ เงื่อนไขสภาพ
 ภายนอก ผู้เกี่ยวข้องจะได้รับการบอกว่า การที่เขาจะทำการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ได้สมบูรณ์
 ก็โดยการขอความช่วยเหลือจากหัวหน้าเท่านั้น เขาจะไม่มีโอกาสที่จะเลือก เงื่อนไขสภาพภายใน
 ผู้เกี่ยวข้องมีโอกาสเลือกระหว่างตัวอักษรซึ่งสุ่มจากอักษรในกล่อง กับการขอความช่วยเหลือจากหัวหน้า
 หลังจากนั้นก็มีการสัมภาษณ์หลังการทดลอง

ผลการวิจัยพบว่า ผู้รับการทดลองซึ่งคิดว่า ผู้มีส่วนร่วมของเขามีทางเลือกจะให้การ
 การช่วยเหลือน้อยกว่าการช่วยเหลือในกลุ่มที่ไม่มีทางเลือก จากการเปรียบเทียบการช่วย
 ในครั้งที่ 6 - 10 กับครั้งที่ 1 - 5 พบว่า มีการช่วยในเงื่อนไขทั้ง 2 ครั้งนี้ เงื่อนไข
 สภาพภายนอก การช่วยในครั้งที่ 6 - 10 มากกว่าครั้งที่ 1 - 5, 91.66 % ช่วยเหลือน้อย
 4.17 % ช่วยในจำนวนเท่าเดิม 4.17 % เงื่อนไขสภาพภายใน ช่วยเหลือมาก 66.67 %
 ช่วยเหลือน้อย 25 % และช่วยในจำนวนเท่าเดิม 8.33 % ผลการวิจัยนี้แสดงว่าผู้เป็นหัวหน้า
 เห็นสภาพแวดล้อมของผู้เกี่ยวข้องซึ่งจำกัด เขาจึงช่วยเหลือมากกว่าในสภาพที่ผู้เกี่ยวข้องมีทาง
 ใจเลือก

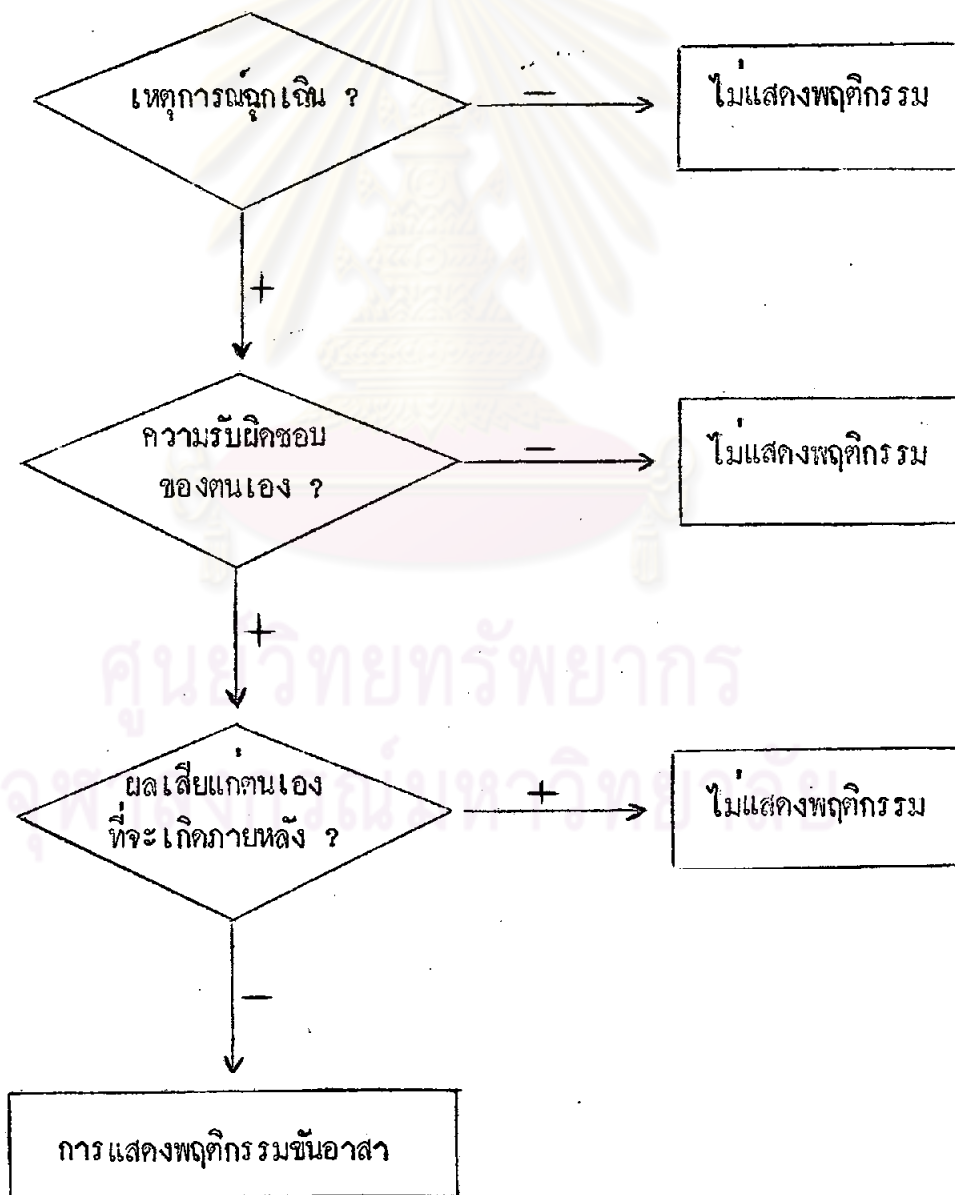
คำอธิบายสาเหตุการแสดงพฤติกรรมชั้นอาสาของคนนั้น ลาตานิ และดาร์เลย์¹⁵
 (Latané and Darley) ได้แยกกระบวนการตัดสินใจที่แต่ละคนจะเข้าไปยุ่งเกี่ยวออกเป็น
 (1) การรับรู้บรรทัดฐานทางสังคม (2) การสังเกตเหตุการณ์ (3) การให้คำจำกัดความ
 เหตุการณ์ (4) การตัดสินใจถึงความรับผิดชอบของแต่ละคน (5) การเลือกที่จะแสดง
 การช่วยเหลือในเหตุการณ์ต่างกัน

¹⁵ B. Latané, and J.M. Darley, "Why doesn't he help",
Unresponsive Bystander (New York: Appleton-Century Crofts, 1970),
 p. 43.

จากลำดับขั้นที่ลาตานิ และคาร์ไล (Latané and Darley) เสนอมาสามารถ
วิเคราะห์ลำดับขั้นให้ชัดเจนดังนี้

แผนภูมิแสดงลำดับขั้นการตัดสินใจแสดงพฤติกรรมชนอาสา

ลำดับขั้นการตัดสินใจแสดงพฤติกรรมชนอาสา

ลำดับขั้นการตัดสินใจแมงไคดังนี้

การรับรู้เหตุการณ์ว่าเป็นเหตุการณ์ฉุกเฉินหรือไม่ ถ้าไม่ใช่เหตุการณ์ฉุกเฉินจะไม่แสดงพฤติกรรมช่วยเหลือ ถ้าใช่จะไปสู่ขั้นที่ 2 คือพิจารณา

ความรับผิดชอบว่าเป็นของตนหรือผู้อื่น ถ้าไม่ใช่ความรับผิดชอบของตนเองจะไม่ช่วย ถ้าใช่จะไปสู่ขั้นที่ 3 คือพิจารณา

ผลเสียที่จะเกิดแก่ตนเองในภายหลัง ถ้าการช่วยนั้นจะเกิดผลเสียแก่ตนเองในภายหลังคนจะไม่ช่วย ถ้าไม่เกิดผลเสียแก่ตนเองในภายหลังคนจะแสดงพฤติกรรมช่วยเหลือในที่สุก

การมองตามลำดับขั้นนี้สามารถอธิบายการทดลองต่าง ๆ ซึ่งได้รวบรวมมาดังต่อไปนี้

1. การรับรู้เหตุการณ์ จากผลการทดลองเรื่องผลยับยั้งพฤติกรรมชั้นอาสาของคนในเหตุการณ์ฉุกเฉินการเกิดควัน สามารถตีความลำดับขั้นการตัดสินใจได้ว่า การที่คนไม่ช่วยเนื่องจากความไม่แน่ใจในการรับรู้ โดยที่บางคนคิดว่าไม่ใช่เหตุการณ์ฉุกเฉิน

2. ความรับผิดชอบของตนเองต่อผู้อื่น จากผลการทดลองเรื่อง ผลยับยั้งพฤติกรรมชั้นอาสาในเหตุการณ์ฉุกเฉินคือการเกิดควัน นอกจากตีความการไม่ช่วยว่าเนื่องมาจากการรับรู้ว่าไม่ใช่เหตุการณ์ฉุกเฉินแล้ว การไม่ช่วยยังเนื่องมาจากการคิดว่าตัวเองไม่มีความรับผิดชอบต่อเหตุการณ์นั้น ทั้งหมดนี้เนื่องจากผลของการมีคนอื่นอยู่ด้วยถึงตนจะไม่ช่วยคนอื่นก็จะช่วย

จากผลการทดลองเรื่อง ผลยับยั้งของเพื่อนและคนแปลกหน้าที่มีต่อการแสดงพฤติกรรมชั้นอาสาของคน จากเรื่องการแสดงพฤติกรรมชั้นอาสาของคนในเหตุการณ์ฉุกเฉินซึ่งเกิดจากการสับสนในความรับผิดชอบ เรื่องการขโมยเบียร์ เรื่องผลของบรรทัดฐานของกลุ่มที่มีต่อการแสดงพฤติกรรมชั้นอาสาของคน และจากเรื่องการรับรู้บรรทัดฐานความรับผิดชอบต่อในสังคม จากการทดลองดังกล่าวนี้สามารถตีความลำดับขั้นการตัดสินใจได้ว่า การไม่แสดงพฤติกรรมช่วยนั้นไม่ไคมีสาเหตุมาจากการรับรู้ว่าไม่ใช่เหตุการณ์ฉุกเฉิน เพราะสภาพการทดลองดังกล่าว เช่น การที่ผู้หญิงร้องขอความช่วยเหลือเมื่อลม การเป็นลมชักของผู้อื่น การที่เจ้าของร้านถามถึงเหล่าที่หายไป แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าเกิดเหตุการณ์

ถูกเงินซึ่งต้องการการช่วยเหลือ แต่การไม่แสดงพฤติกรรมช่วยของคนเนื่องมาจากการขาย
 เบื้องความรับผิดชอบของตนเองต่อเหตุการณ์นี้ให้กับผู้อื่น เนื่องจากการมีคนอื่นอยู่ด้วยทำให้
 เกิดความสับสนในความรับผิดชอบ แต่การช่วยเหลือจากกลุ่มที่ยึดมั่นในบรรทัดฐานความรับ
 ผิดชอบในสังคมที่แสดงให้เห็นว่ามีการช่วยเหลือมากขึ้นเมื่อมีคนมากขึ้นนั้น แสดงถึงผลของการ
 มีความรับผิดชอบต่อแต่ละคนในกลุ่มจึงมีความรับผิดชอบต่อรวมกัน

3. ผลเสียแก่ตนเองที่จะเกิดภายหลัง จากผลการทดลองเรื่องการชโมยเบียร์
 สามารถตีความตามลำดับขั้นการตัดสินใจได้ว่า ผลของการไม่ช่วยในเงื่อนไขลูกค้านั่ง 2 คน
 เนื่องจากการคำนึงถึงผลเสียที่จะเกิดแก่ตนเองในภายหลัง เช่น การแค้นแค้น หรือการถูก
 ทำร้ายจากคนร้าย เพราะในสภาพที่มีคน 2 คน เขาไม่แน่ใจว่า ลูกค้าที่นั่งอยู่ด้วยจะเป็น
 พวกเดียวกับชโมยหรือไม่ และในเงื่อนไขที่มีลูกค้าคนเดียว การแสดงพฤติกรรมชโมยนั้นเป็นผล
 มาจากการคำนึงถึงผลเสียที่จะเกิดแก่ตนเองในภายหลัง ดังนั้นเขาจึงบอกให้เจ้าของร้านทราบ
 เสียก่อนว่าเขาไม่ใช่คนชโมย การแสดงพฤติกรรมชโมยในกรณีนี้เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดผลเสีย
 แก่ตัวเขานั่นเอง

แม้ว่าคนแต่ละคนจะมีลำดับขั้นการตัดสินใจก่อนแสดงพฤติกรรมชโมยที่เหมือนกัน
 แต่เนื่องจากในแต่ละสังคมมีวัฒนธรรมแตกต่างกัน กล่าวคือมี แบบแผนการดำเนินชีวิต
 ทัศนคติ ค่านิยมที่ได้รับการอบรมสั่งสอนและสืบทอดกันมาในแต่ละสังคมแตกต่างกัน ดังนั้นจึงน่า
 จะมีการพิจารณาภายในแต่ละลำดับขั้นก่อนตัดสินใจแสดงพฤติกรรมชโมยแตกต่างกัน เช่น
 คนไทย และคนอเมริกันอาจมีความแตกต่างกันในการพิจารณาภายในลำดับขั้นใดขั้นหนึ่ง หรือ
 ทั้ง 3 ขั้น ทั้งนี้เป็นผลมาจากการอบรมสั่งสอนในแต่ละสังคมที่แตกต่างกันเป็นสำคัญ

ในสังคมไทย ใ้มีการอบรมสั่งสอนโดยสอดแทรก ค่านิยม เกี่ยวกับการเอาตัวรอด
 โดยแสดงให้เห็นถึง ผลเสียที่จะเกิดขึ้นแก่ตนเอง อันเป็นการพิจารณาลำดับขั้นที่ 3 ของลำดับ
 ขั้นการตัดสินใจแสดงพฤติกรรมชโมย ซึ่งแสดงไว้ในรูปนิทานสุภาษิต จากหนังสือนิทานอีสป
 หนังสือที่โตไปเทศ และนวนิยายคำกลอนเรื่องพระอภัยมณี ดังนี้

การแสดงพฤติกรรมขันอาสาแล้วได้รับอันตราย จากหนังสือนิทานอีสป เรื่อง ขวานากัมพูเห่า แสดงให้เห็นถึงผลของการช่วยเหลือผู้อื่นแล้วได้รับอันตราย โดยการที่ฆวานา ใ้การช่วยเหลือผู้เฒ่าให้รอดพ้นจากความหนาว แต่ในภายหลังกลับถูกผู้เฒ่ากัดตาย¹⁶

จากหนังสือทีโศปเทศ ในหัวข้อการแตกมิตร ใ้แสดงให้เห็นถึงผลของ การช่วยเหลือผู้อื่นแต่ตนเองกลับได้รับอันตรายในภายหลังเช่นกัน จากการศึกษาเสียงร้อง เพื่อบอกให้เจ้าของบ้านรู้ว่ามิใช่หมาเข้ามาในบ้าน แทนการเห่าของสุนัขที่ไม่กระทำหน้าที่ของตน โดยอาจหาเจ้าของบ้านเลี้ยงคนไม่ดี คนก็ไม่จำเป็นต้องเฝ้าบ้านให้ดี แต่ครั้นเมื่อเจ้าของบ้าน ตกใจตื่น ด้วยความโกรธ เขากลับตีลาจนถึงแก่ชีวิตโดยไม่ทันได้พิจารณาถึงสาเหตุของการ ส่งเสียงร้องของลา¹⁷

จากหนังสือนิทานอีสป เรื่อง หมาจิ้งจอกกับนกกระสา แสดงให้เห็นถึง ผลของการช่วยเหลือผู้อื่นโดยหวังผลตอบแทน แต่กลับจะเกิดอันตรายต่อตนเอง จากการศึกษา นกกระสาช่วยเอาทางปลาออกจากคอของหมาจิ้งจอก โดยหวังว่าจะได้คางจาง ครั้นเมื่อช่วย เหลือแล้วผลที่ตามมาคือการทวงบุญคุณของหมาจิ้งจอกที่ไม่ทำร้ายนกกระสาขณะที่กำลังล้วง กางปลา¹⁸

การสอนให้เอาตัวรอดและอย่าไว้ใจคน จากหนังสือนิทานอีสป เรื่องราชสีห์ ชั้นสูงตรมหายใจ แสดงให้เห็นถึงการไม่ช่วยเหลือผู้อื่นเพราะเกรงว่าจะเกิดมีอันตรายแก่ตน เองในภายหลัง อันอาจกล่าวได้ว่าเป็นการสอนให้รู้จักเอาตัวรอด จะเห็นได้จากกรณีที่หมา จิ้งจอกปฏิเสธไม่ยอมชั้นสูงตรมหายใจของราชสีห์โดยอ้างว่า ตนเป็นหวัด จึงไม่สามารถรับรู้อ กลิ่นได้ และขอให้ราชสีห์ไปถามผู้อื่นต่อไป¹⁹

¹⁶ มหาอำมาตย์โท พระยาเมธาธิบดี, นิทานอีสป หนังสืออ่านประกอบสำหรับชั้น ประถมปีที่ 2, (กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์ ศุภสภา, 2517) หน้า 18.

¹⁷ เสฐียรโกเศศ, "การแตกมิตร", ทีโศปเทศ, (พระนคร:อมรการพิมพ์, 2507), หน้า 111 - 113.

¹⁸ มหาอำมาตย์โท พระยาเมธาธิบดี, เรื่องเดิม, หน้า 5.

¹⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 50.

จากเรื่องพระอภัยมณี แต่งโดยสุนทรภู่²⁰ มีบทกลอนตอนหนึ่งได้แก่ตอนญาติสั่งสอน
 สุกสาครที่แสดงให้เห็นว่าการสอนไม่ให้ไว้ใจผู้อื่น ใหญ่จกัฟังตนเอง และสอนให้เอาตัวรอด
 จากขอความคับทอไปนี้

แล้วสอนวออย่าไว้ใจมนุษย์
 ถึงเถาวัลย์พันเกี่ยวที่เลี้ยวลด
 มนุษย์ทรกอยสองสถาน
 ที่พงหนึ่งพังไคแตกายตน
 แม้นใครรักรักมั่งชังชังทอบ
 รุสิ่งไคไมสุญวิชา

มันแสนสุดลึกล้ำเหลือกำหนด
 ก็ไม่คคเหมือนหนึ่งในน้ำใจคน
 บิดามารคารักมักเป็นผล
 เกิดเป็นคนคิดเห็นจึงเจรจา
 ไหรอบคอบคิคอานะหลานหนา
 รัรักษาตัวรอดเป็นยอดคคิ.

จากหลักฐานดังกล่าวนี้เป็นการสอนในรูปของนิทานสุภาษิต และนวนิยายคำกลอน
 ที่ยกตัวอย่างเป็นเรื่องราวต่าง ๆ ที่สามารถเข้าใจได้ง่าย นอกจากนั้นยังชี้ให้เห็นถึงผลเสีย
 ที่จะเกิดขึ้นจากการที่เขาไปช่วยเหลือผู้อื่นโดยขาดความชัดเจน การสอนในรูปของนิทานและนวนิยาย
 คำกลอนดังกล่าวนี้มีผลในการนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันโดยเฉพาะเมื่อต้องเผชิญกับเหตุการณ์
 อันตรายซึ่งจะเกิดผลเสียแก่ตนเองมาก ทั้งนี้เนื่องจากการสอนจากสิ่งใกล้ตัว ทำให้
 แต่ละคนไม่กล้าที่จะเข้าไปยุ่งเกี่ยว หรือเข้าไปช่วยเหลือผู้อื่น เพราะเกรงว่าจะเกิดอันตราย
 แก่ตนเอง

นอกจากจะมีการสอนใหญ่จกัเอาตัวรอด โดยแสดงให้เห็นถึงผลเสียที่จะเกิดแก่
 ตนเองแล้ว ยังมีหลักฐานที่แสดงให้เห็นถึงผลของการแสดงพฤติกรรมชนชั้นอาสาของสังคมไทยใน
 ปัจจุบัน ที่สอดคล้องกับการสอนจากนิทานสุภาษิต นวนิยายคำกลอน และจากขอคนพบของลาตาเน
 และคาร์ไล (Latané and Darley, 1968) โดยมีหลักฐานเชิงรูปธรรมซึ่งแบ่งได้ดังนี้คือ

²⁰ สุชาติ รัตนโกมุท, และ สะอาด อินทรสาดิ "พระอภัยมณี" ปรวัศวิวรรคคิ
 (พระนคร: เอกคิลปการพิมพ์, 2509) หนา 205.

1. การถูกฆ่าโดยไม่มีผู้ช่วยเหลือ

ก่อนการประกาศใช้กฎอัยการศึกในเดือนกันยายน และตุลาคม พุทธศักราช 2514 นายวินัย โทธิภิมย์ ได้สมคบกับพวกฆาตกรเด็ก แซ่ตั้ง ตามที่หมายารโซลชีสเตอร์ ถนนเพชรบุรีตัดใหม่ นอกจากนั้นยังได้สมคบกับพวกปล้นและฆาตกรเด็กบิน แซ่กอ เจ้าทรัพย์ตายที่ถนนราชดำเนินเหนือ ซึ่งเป็นคนพลุกพล่าน แต่ไม่มีใครกล้าช่วยเหลือ²¹

ในวันที่ 12 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2514 เวลาประมาณ 19.00 นาฬิกา นายวินัย โทธิภิมย์ กับพวกได้สมคบกันโดยมีอาวุธปล้นทรัพย์ และกระซางสร้อยคอทองคำ 1 เส้น และดวงเอาของธนบัตรซึ่งมีเงินและใบสำคัญประจำตัวคนต่างควมบรรจุอยู่ รวมราคา 3000 บาท ของนายคี่เอ็ง แซ่เอี้ย เหตุเกิดที่หน้าสถานบริการเภสัชกรรม กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ ซึ่งเป็นย่านใจกลางพระนคร ทั้งรถทั้งคนพลุกพล่าน นายคี่เอ็งถูกแทงด้วยมีดรวม 3 แผลที่สี่ข้างขวา 1 แผล และที่สี่ข้างซ้าย 1 แผล ซึ่งเขาได้กระเสือกกระสนหวังเอาชีวิตรอดคอหน่าประชาชนบนรถเมล์ และที่สัญจรไปมา แต่ต่อมาที่พบมีบาดแผลไม่ไหว จึงถึงแก่ความตายที่โรงพยาบาลตำรวจหลังจากถูกแทงตายเล็กน้อย²²

ต่อมาได้มีการปฏิบัติในเดือนพฤศจิกายน พุทธศักราช 2514 คณะปฏิวัติประกาศใช้กฎอัยการศึก ผู้ต้องหาในคดีดังกล่าวถูกจับได้ และถูกประหารชีวิตในที่สุด

2. ผู้แสดงพฤติกรรมขึ้นอาสาถูกฆ่าตาย 005348

นายบุญฤทธิ์ สุวรรณวัฒน์ อายุ 22 ปี ได้โดยสารรถเมล์บุญมองสาย 76 กลับบ้านเมื่อเวลา 8 นาฬิกา 10 นาที ในวันที่ 31 พฤษภาคม พุทธศักราช 2515 ขณะที่รถเมล์จอดป้ายหน้ากตาคารโอลิมเปีย ถนนพระรามสี่ นายบุญฤทธิ์ได้เห็นคนร้าย 3 คน กำลังลวงกระเป๋าดือนางสาวกิติยา ศิริทรชาติ ซึ่งกำลังขึ้นรถที่ป้าย เขาจึงตะโกนบอกให้หญิงสาวรู้ตัว เป็นเหตุให้คนร้ายโกรธ กระโดดขึ้นรถเมล์ทั้ง ๆ ที่แล่นอยู่ทางบันไดหน้าและหลัง

²¹ คำสั่งคณะปฏิวัติ ที่ 4/2514", พิมพ์ไทย, ธันวาคม 18, 2514, หน้า 1 และ 16.

²² คำสั่งคณะปฏิวัติ ที่ 4/2514", เกล็ดนิวส์, ธันวาคม 18, 2514, หน้า 1 และ 16.

และใช้มีดปลายแหลมแทงนายสมยศที่ท่อนอกจนถึงแก่ความตาย โดยไม่มีคนที่อยู่ในรถเมล์คันนั้น
เขาช่วยเหลือชัชชวางเลยแม่แต่คนเดียว²³

นายสนั่น ยี่ประเสริฐ กลับจากรับจ้างค้ายหมูพร้อมกับภรรยาและบุตรชาย
หลังจากนั้นทั้ง 3 คนได้ไปขึ้นคอยรถเมล์ สาย 18 แตรัดเมล์แน่นมาก เขาจึงให้บุตรชายกลับ
ไปก่อน ส่วนเขาและภรรยาขึ้นคอยรถเมล์คันต่อมา ขณะที่เขาเบียดขึ้นรถเมล์ มีหญิงจีนแกมหนึ่ง
เบียดขึ้นทางตอนท้ายของรถ ต่อมานายสนั่นเห็นคนร้ายและพวกใคร่ร่วมกันลวงกระเป๋าทูตึงจีนแกม
นายสนั่นใคร่เตือนไม่ให้กระทำการทุจริต ทำให้คนร้ายโกรธจึงชกนายสนั่นที่นอนอยู่ที่เบาะ
ลงจากรถ ชกคอกและตามไล่แทง นายสนั่นถูกแทงที่กลางหลัง และที่ชายโครงข้างขวา
2 แผล เลือดไหลซุ่มฟูอยู่ตรงพุ่มพุ่มที่ไกล ๆ ปลายรถเมล์ ทามกลางคนจำนวนมากแต่ไม่มีใคร
เขาช่วยเหลือ ต่อมานายสนั่นถูกนำส่งโรงพยาบาลและถึงแก่ความตายในที่สุด²³

นางชนิด บรรเทา ไ้มาเยี่ยมญาติในซอยประตูพร้อมด้วยบุตร 3 คน เมื่อ
ประมาณเวลา 20 นาฬิกา เมื่อออกจากบ้านญาติจะไปขึ้นรถกลับได้ถูกคนร้าย 3 คน กระชาก
สร้อยคอทองคำพร้อมด้วยพระเลี่ยมทอง นางชนิดใคร่ขอความช่วยเหลือ ขณะนั้นนายสุรพล
คำแดง และเพื่อนอีก 2 คนเดินผ่านมา นายสุรพลเข้าไปช่วยเหลือโดยใช้กระเป๋าทูตึงที่มี
มาฝากไปที่ไหนคนร้าย เขาไล่ล่อคนร้าย และบอกให้คนร้ายยอมจำนน ขณะเดียวกัน
คนร้ายไล่แทงนายสุรพลด้วยมีดปลายแหลมที่ชายโครงซ้าย และยังได้บอกไม่ให้เพื่อนอีก 2 คน
เขาช่วยเพราะจะถูกแทงอีก ในที่สุดคนร้ายจึงหนีไปได้ ส่วนนายสุรพลได้ถึงแก่ความตายที่
โรงพยาบาล แพทย์ผ่าศพพิสูจน์พบว่า คนนี้ถูกหัวใจพอดีจึงถึงแก่ความตาย²⁴

จากเหตุการณ์ดังกล่าวข้างต้น แสดงถึงความเป็นพลเมืองดีในความหมายที่
นอกเหนือจากการประพฤติถูกต้องตามกฎหมาย ตามขนบธรรมเนียมประเพณีแล้ว เมื่อเห็นคน
กำลังจะถูกฆ่าถูกรังแกเห็นว่าเป็นการกระทำไม่ถูกไม่ควรก็เข้าช่วยเหลือ และผลที่ตามมาจาก
การเป็นพลเมืองดีคือการถูกฆ่าตายในที่สุด

²³ "คำสั่งคณะกรรมการที่ 35/2515", ไทยรัฐ, มิถุนายน 21, 2515, หน้า 1 และ 16.

²⁴ "คำสั่งคณะกรรมการที่ 35/2515", เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน.

อย่างไรก็ดี การศึกษาของไทยหาได้สอนแต่ การเอาตัวรอด และไม่ไหวใจ
 ผู้อื่น โดยแสดงให้เห็นถึงผลเสียที่จะเกิดขึ้นจากการเข้าไปช่วยเหลือผู้อื่นไม่ แต่ยังไม่สอดแทรก
 ค่านิยมที่ขัดกับการสอนดังกล่าวนี้ไว้ด้วย เช่น มีการสอนให้เด็กมีเมตตา กรุณา และมีความ
 เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่มาตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - ประถมปีที่ 7 ดังจะเห็นได้จากการสอนจากแบบเรียน
 สังคมศึกษาสำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - ประถมปีที่ 3 ของสมาน และเบญจา แสงมลิ (กระทรวง
 ศึกษาธิการอนุญาตให้ใช้ในโรงเรียนได้ ตามหลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช
 2503) และหนังสือแบบเรียนสังคมศึกษาวิชาศีลธรรม ชั้นประโยคประถมตอนปลาย ของ
 กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ อันเป็นการสอนเกี่ยวกับบรรทัดฐานความรับผิดชอบในสังคม
 ซึ่งนำมาสู่การพิจารณาภายในลำดับขั้นที่ 2 ของลำดับขั้นการตัดสินใจแสดงพฤติกรรมชั้นอาสา
 ดังต่อไปนี้

จากหนังสือแบบสอนอ่านวิชาสังคมศึกษา สำหรับชั้นประถมศึกษา สำหรับชั้นประถมศึกษาที่ 1 ไท่กล่าวถึงการ
 ให้การช่วยเหลือโดยเป็นคำพูดของนักเรียนที่ตอบครูถึงข้อที่นักเรียนควรทำว่า "เราต้องเอื้อเฟื้อ
 เผื่อแผ่แก่คนทั่วไป เช่น เด็กโตให้โอกาสเด็กเล็กก่อน เด็กชายให้โอกาสเด็กหญิงก่อน"²⁵

จากหนังสือแบบสอนอ่านวิชาสังคมศึกษา สำหรับชั้นประถมศึกษา สำหรับชั้นประถมศึกษาที่ 2 ไท่กล่าวถึงการ
 แสดงพฤติกรรมช่วยเหลือไว้โดยเป็นศีลธรรมที่เราควรยึดถือเป็นหลักปฏิบัติในชั้นนี้ ดังต่อไปนี้
 "ให้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ คนเรามีความสามารถความรู้และฐานะแตกต่างกัน ในบางครั้ง
 ก็อาจจะขัดสนในสิ่งนั้นสิ่งนี้ ถ้าไม่มีผู้เอื้อเฟื้อก็เดือดร้อน เมื่อมีใครช่วยเหลืองานการก็สำเร็จ
 เกิดความสบายใจ เราจึงควรเป็นคนเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เห็นใครขัดสนหรือได้รับความลำบาก
 ควรเราช่วยเหลือ"²⁶

²⁵ สมาน และเบญจา แสงมลิ, แบบสอนอ่านวิชาสังคมศึกษาสำหรับชั้นประถมศึกษาที่ 1,
 (กรุงเทพมหานคร:ไทยวัฒนาพานิช, 2516), หน้า 26.

²⁶ สมาน และเบญจา แสงมลิ, แบบสอนอ่านวิชาสังคมศึกษาสำหรับชั้นประถมศึกษาที่ 2,
 (กรุงเทพมหานคร:ไทยวัฒนาพานิช, 2516), หน้า 30.

จากหนังสือแบบเรียนวิชาสังคมศึกษา สำหรับชั้นประถมศึกษา 3 ไก่กล่าวถึงการแสดง พฤติกรรมช่วยเหลือ ตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่ควรนำมาเป็นหลักยึดถือปฏิบัติคือ "การมี ความเมตตา กรุณา ความเมตตาได้แก่ปรารถนาที่จะให้ผู้อื่นได้รับความสุข ความกรุณาได้แก่ ความปรารถนาที่จะให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ ความเมตตา กรุณานี้เป็นของจำเป็นสำหรับคนที่อยู่ร่วมกันใน สังคม เพราะคนในสังคมย่อมมีฐานะ ความเป็นอยู่และการดำเนินชีวิตแตกต่างกัน ต้องพึ่งพา อาศัยกัน เราเห็นใครใคร่ได้รับความทุกข์ยาก เราต้องมีความเมตตา กรุณาต่อเขา และหาทาง ช่วยเหลือเท่าที่จะทำได้ ความเมตตา กรุณาเป็นธรรมอันประเสริฐทำให้ผู้ปฏิบัติมีความสุข ความเจริญ และสังคมมีความสงบสุขก้าวหน้า"²⁷

จากหนังสือแบบเรียนสังคมศึกษา วิชาศีลธรรม สำหรับชั้นประโยคประถมศึกษา ตอนปลาย ไก่กล่าวถึงการแสดงพฤติกรรมช่วยเหลือซึ่งเกี่ยวข้องกับธรรมจริยา ในหัวข้อ ความโอบเอื้ออารี ไว้ว่า "ความโอบเอื้ออารี และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เป็นคุณธรรมที่ผู้ใดประพฤติ ปฏิบัติโดยยอมแสดงว่า ผู้นั้นมีน้ำใจดี มีเมตตา กรุณา ซึ่งแสดงโดยการบริจาคแกบรคานบุคคล ที่อยู่ใกล้ชิดสนิทสนม แล้วแผ่ออกไปถึงบุคคลที่อยู่ห่างคน เช่น สังคม บ้านเมือง และ ประเทศชาติ สิ่งซึ่งควรบริจาคอันแสดงถึงความเอื้อเฟื้อได้แก่ (1) การให้การช่วยเหลือ ผู้อื่นควยกำลังกาย เช่น ช่วยทำธุระการงาน สงเคราะห์เท่าที่กำลังจะช่วยทำได้ ควบความ ยินดีและเต็มใจ แม้งานเล็กน้อย เช่น ช่วยยกของหนักให้แก่เพื่อนจนถึงงานใหญ่ ๆ (2) การช่วยทางวาจา เช่น การช่วยเหลือให้คำแนะนำ (3) การช่วยทางสติปัญญาความคิด (4) การช่วยเหลือด้วยกำลังทรัพย์ เช่น แบ่งปันเครื่องอุปโภค บริโภค และเงินทอง แก่ผู้ขัดสน เพื่อความสุขของเพื่อนมนุษย์ ตลอดจนแจกจ่ายเพื่อความจำเป็นของสังคม และ ประเทศชาติ"²⁸

²⁷ สมาน และ เบญจมา แสงมณี, แบบเรียนวิชาสังคมศึกษาสำหรับชั้นประถมศึกษา 3, (กรุงเทพมหานคร:ไทยวัฒนาพานิช, 2517), หน้า 69.

²⁸ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, แบบเรียนสังคมศึกษาวิชาศีลธรรม สำหรับชั้นประโยคประถมศึกษาตอนปลาย (กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์คุรุสภา, 2516), หน้า 66 - 67.

ก็จะเห็นได้ว่า ในขณะที่คนกลุ่มหนึ่งได้รับความเดือดร้อน คนไทยส่วนใหญ่จะให้การช่วยเหลือโดยมีหลักฐานดังต่อไปนี้คือ

ระหว่างวันที่ 3 มกราคม ถึง 18 มกราคม พุทธศักราช 2518 ได้เกิดอุทกภัยครั้งใหญ่ในจังหวัดภาคใต้ได้แก่จังหวัดนครศรีธรรมราช ปัตตานี นราธิวาส ชุมพร สุราษฎร์ธานี ตรัง สงขลา และพัทลุง ทำให้บ้านเรือนราษฎร ทรัพย์สิน ตลอดจนสถานที่ราชการถูกน้ำท่วมได้รับความเสียหายเป็นจำนวนมาก ในการนี้ได้มีหน่วยราชการ สถานีโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ คารานักแสดง และประชาชน ต่างมีจิตศรัทธาโดยสละเวลา และบริจาคทรัพย์สิน เสื้อผ้า อาหารและเครื่องนุ่งห่มช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยครั้งนี้เป็นจำนวนมาก²⁹

ดังนั้นแม้ว่าจะมีหลักฐานที่แสดงว่าคนไทยให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อื่นในเหตุการณ์อันทรายน้อย แต่นั่นก็เป็นเพียงการช่วยเหลือในเหตุการณ์อันตรายที่จะมีผลเสียเกิดขึ้นแก่ตนเองเท่านั้น จึงยังไม่สามารถสรุปได้ว่าคนไทยมีการช่วยเหลือกันน้อยลง เพราะจากหลักฐานต่าง ๆ เช่น การอบรมสั่งสอนให้รู้จักช่วยเหลือผู้อื่นมาตั้งแต่วัยเด็ก การแสดงการช่วยเหลือผู้อื่นในขณะที่ผู้อื่นได้รับความเดือดร้อน ทำให้ผู้วิจัยมีความเชื่อว่าคนไทยน่าจะมีการแสดงการช่วยเหลือมากในเหตุการณ์ธรรมดา และเหตุการณ์อันตรายที่จะไม่เกิดผลเสียแก่ผู้ที่เข้าไปเกี่ยวข้อง นอกจากนั้นด้วยเหตุผลที่ว่าในสังคมไทยมีความใกล้ชิดกันและมีความผูกพันกับญาติพี่น้องมากกว่าสังคมอเมริกัน ซึ่งการดำเนินชีวิตครอบครัวเป็นอิสระ ซึ่งทำให้มีความผูกพันและมีความใกล้ชิดกันน้อยลง ดังนั้นคนไทยจึงน่าจะมีการช่วยเหลือมากกว่าคนอเมริกันด้วย ดังที่ รีส และซัสแมน³⁰ (Reiss, 1962 ; Sussman, 1959) ได้ทำการศึกษาพบว่า ยังมีมีความใกล้ชิดกันมาก มีความเป็นญาติกันมาก ยิ่งจะมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันมาก จากเหตุผลดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยจึงมีความเชื่อว่าคนไทยมีการแสดงพฤติกรรมสัมพันธ์อาสาสมัครมากกว่าคนอเมริกัน

²⁹ ไทยรัฐ, มกราคม 15, 2518, หน้า 1 และ 16.

³⁰ Harry Kaufmann, op. cit., p. 106.

จากผลการวิจัย และหลักฐานต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้วนั้น เป็นเพียงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อม และในวัฒนธรรมบางอย่างซึ่งมีความแตกต่างกัน เราจึงไม่สามารถยึดถือผลการวิจัยดังกล่าวเป็นข้อสรุปการแสดงพฤติกรรมมนุษย์ของทุกคนทั่ว ๆ ไปได้จนกว่าจะได้มีการวิจัยถึงการแสดงพฤติกรรมมนุษย์อย่างเป็นระบบ ด้วยความสำคัญและความใหม่ของปัญหา ดังกล่าวนี้ ซึ่งยังไม่มีผู้ทำการวิจัยขึ้นในเมืองไทย ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัญหานี้

การวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาถึงพฤติกรรมมนุษย์อย่างเป็นระบบ

- (1) เพื่อเปรียบเทียบผลการทดลองของคาร์เล่ และลาตาเน่ ในปี 1968 และผลการทดลองของลาตาเน่ และโรดิโนในปี 1969
- (2) เพื่อเปรียบเทียบการแสดงพฤติกรรม มนุษย์ของคนที่อยู่คนเดียว กับคู่เพื่อน คู่คนแปลกหน้า และผู้รับการทดลองกับผู้รวมคิด
- (3) เพื่อเปรียบเทียบการแสดงพฤติกรรม มนุษย์ของคุณีเพื่อนกับคู่คนแปลกหน้า และผู้รับการทดลองกับผู้รวมคิด
- (4) เพื่อเปรียบเทียบการแสดงพฤติกรรม มนุษย์ของคุณีคนแปลกหน้า และผู้รับการทดลองและผู้รวมคิด

สมมติฐานในการวิจัย

จากผลการวิจัยของลาตาเน่ และคาร์เล่ ในปี 1968 (Latané and Darley, 1968) และการวิจัยของลาตาเน่ และโรดิโนในปี 1969 (Latané and Rodin, 1969) ทำให้ได้สมมติฐานในการวิจัยครั้งนี้ดังนี้

1. การแสดงพฤติกรรมมนุษย์คนเดียว มากกว่าอยู่กับเพื่อน
2. การแสดงพฤติกรรมมนุษย์คนเดียวมากกว่าอยู่กับคู่คนแปลกหน้า
3. การแสดงพฤติกรรมมนุษย์คนเดียวมากกว่าอยู่กับผู้รับการทดลองและผู้รวมคิด
4. การแสดงพฤติกรรมมนุษย์อยู่กับคู่เพื่อนมากกว่าอยู่กับคู่คนแปลกหน้า

5. การแสดงพฤติกรรมชั้นอาสา เมื่ออยู่กับคู่เพื่อนมากกว่าอยู่กับผู้รับการทดลอง และผู้รวมคิด

6. การแสดงพฤติกรรมชั้นอาสา เมื่ออยู่กับคู่คนแปลกหน้ามากกว่าอยู่กับผู้รับการทดลองกับผู้รวมคิด

จากความแตกต่างของวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมอเมริกัน ผู้วิจัยจึงมีความเชื่อว่าการแสดงพฤติกรรมชั้นอาสาแตกต่างกันด้วย โดยเชื่อว่า คนไทยแสดงพฤติกรรมชั้นอาสา มากกว่าคนอเมริกัน จึงตั้งสมมติฐานต่อไปนี้ว่า

7. การแสดงพฤติกรรมชั้นอาสาในเงื่อนไขคนเดียวของคนไทยมากกว่าคนอเมริกัน
 8. การแสดงพฤติกรรมชั้นอาสาในเงื่อนไขคู่เพื่อนของคนไทยมากกว่าคนอเมริกัน
 9. การแสดงพฤติกรรมชั้นอาสาในเงื่อนไขคู่คนแปลกหน้าของคนไทยมากกว่าคนอเมริกัน

10. การแสดงพฤติกรรมชั้นอาสาในเงื่อนไขผู้รับการทดลองกับผู้รวมคิดของคนไทย มากกว่าคนอเมริกัน

ความจำกัดของการวิจัย

1. ผู้รับการทดลองเป็นนิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 2 - 4 คณะครุศาสตร์ และ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2517 ทั้งหญิงและชาย จำนวน 140 คน

2. ผู้รับการทดลอง เป็นนิสิตที่มีสติปัญญาแตกต่างกัน

3. ผู้รับการทดลอง เป็นนิสิตที่มีลักษณะทางบุคลิกภาพแตกต่างกัน

4. เหตุการณ์ถูกเดินในครั้งนี้อำหนดให้เป็นการ เกิดคลื่น ซึ่งทำจากสารเคมี

เพียงอย่าง เดียว

คำจำกัดความเฉพาะของการวิจัยนี้

พฤติกรรมชั้นอาสา คือการตัดสินใจเข้าไปช่วยเหลือ หรือเข้าไปยุ่งเกี่ยวในเหตุการณ์ฉุกเฉินที่เกิดขึ้น ในที่นี้คือการที่นิสิตออกรายงานใหญ่วิจัยทราบถึงการเห็นคัมภายีในเวลา 5 นาที หลังจากปลดอยควัน

ผลยับยั้งของเพื่อน คือการที่นิสิตอยู่ในห้องทดลองกับเพื่อนและหลังจากเกิดควันแล้ว 5 นาที ไม่ได้ออกรายงานใหญ่วิจัยทราบ

ผลยับยั้งของคนแปลกหน้า คือการที่นิสิตอยู่ในห้องทดลองกับคนแปลกหน้าและหลังจากเกิดควันแล้ว 5 นาที ไม่ได้ออกรายงานใหญ่วิจัยทราบ

ผลยับยั้งของผูรรวมคิด คือการที่นิสิตอยู่ในห้องทดลองกับผูรรวมคิด และหลังจากเกิดควันแล้ว 5 นาที ไม่ได้ออกรายงานใหญ่วิจัยทราบ

ผูรรวมคิด คือนิสิตทั้งหญิงและชายผูรรวมทราบผลการวิจัยที่แท้จริง โดยได้รับการบอกให้พฤติกรรมเฉยเมย ไม่สนใจควันที่เกิดขึ้น และต้องหลีกเลี่ยงการสนทนากับนิสิตผู้รับการทดลองใหม่มากที่สุด

ศูนย์วิทยพัทพยาบาล
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย